

СВЯТЫЙ ВЕЧЕРЬ.

Оповѣданє.

Написавъ

Павло Кирчѳвъ.

НАКЛАДОМЪ АВТОРА.

Цѣна 10 кр.

ЛВѢВЪ 1890.

Зъ друкарнѣ товариства имени Шевченка
пѳдъ зарядомъ К. Беднарского.

ЛННБ України ім. В. Стефаника

01272364P

12.1.15

2006/13

СВЯТЫЙ ВЕЧЪРЪ.

Оповѣданє.

~~46751~~

Написавъ

Павло Кирчѳвъ.

Цѣна 10 кр.

~~31.051.~~

Львѳ. Бѳлѳотека
АН. УРСР

ЛЬВѳВЪ 1890.

Зъ друкарнѳ товариства имени Шевченка
пѳдъ зарядомъ К. Беднарского.

8(с)У.":1917" -3

I

И-62976

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И 62976

НАЙДОРОЖШОЙ И ЄДИНОЙ СЕСТРЬ

МАРИНИ

ЗЪ

Кирчовыхъ Онуфровой

на святовечѣрний дарунокъ

вѣдъ

брата-автора.

Мала Гануся сидѣла въ зацѣчку и придивляла ся цѣкаво, якъ старша сестричка, Марійка, порала ся зътѣткою коло печи. Гануся не знала ще, що то таке: „Святый Вечѣрь“? Тамтого року була маленька и лишь, якъ крѣзь сонъ, пригадує собѣ, що колись по хатѣ була розстелена солома, а пѣдъ столомъ куривъ ся черепъ зъ угльомъ. Пригадує собѣ такожь, що кѣлько разѣвъ хотѣла досягнути за черепомъ — заразъ мама кричали: „Най, Ганусечко, бо буде пецъ!..“ Пригадує собѣ такожь, якъ ова тогды покривляла ся мамѣ пещотливо: ...„Нюсецько... пецъ!..“ а мама хопили єѣ на руки, цѣлували то въ головку, то въ очицѣ, а вѣдтакъ пустили на землю въ солому, де она бавила ся зъ братчикомъ Костуньомъ, лазила, пустувала, кудкудакала и ховалась...

Все то пригадує она собѣ поволи, бо Костуньо казавъ, що и нынѣ принесуть соломы, постелять по хатѣ; лишъ квокати и кудкудакати не будутъ, бо имъ мама вмерли... Тяमितь она и се, якъ хтось у ночи спѣвавъ пѣдъ вѣкнами: ...„небеса, небеса, небеса...“ та „поють, поють!..“ и якъ до хаты увѣйшло богато людей, якъ тато всѣхъ саджали за стѣлъ, приймали а мама подавали зъ печи голубцѣ... Ось тѣлько затымила Гануся; а коли се було? на що? чому? того не може собѣ пригадати. Не пригадує собѣ такожь, чи були тогды тѣтка, бо Костуньо казавъ, що сегодня прѣйдуть варити имъ ѣсти на Святой Вечѣрь... Ну, и тѣтка дѣйсно варили, а тецерь, не знати чому, забирають ся...

„Не забувайте про насъ, тѣточко!“ обѣзвала ся Марійка, якъ тѣтка загорнули на себе кожухъ; „прѣйдѣть / хоть на хвилиночку!..“ склонила голову до стѣны коло печи и почала шльохати...

„Се певно Марійка плаче, що тѣтка ихъ лишає, та вже и Святого Вечера не

буде!“ погадала Гануся и скривила ся й собѣ.

А она такъ очѣкувала того Святого Вечера, такъ тихонько сидѣла, коли тѣтка и Марійка казали нехмилати ся по хатѣ, щобы не заваджала въ работѣ... Навѣтъ не спѣвала. Рано, правда, зачала спѣвувати свою улюблену пѣсеньку, котру учила єв Марійка :

„Ой пѣйшла сирѣтка матѣнки шукати...

Та здыбавъ ѣ Господь, та ставъ ся ны-

„Де ты идешь сирѣтко?“ [тати :

Марійка тутъ бувало говорить : „а сирѣтка єму на тото“ ажъ вѣдтакъ спѣває дальше :

...„Матѣнки шукати!“

Але Гануси не казала тыхъ слѣвъ говорити, не знати чому... „Сирѣтка“ таке хороше слово, Гануси такъ оно подобалося, такъ легонько и звучно єго вымовити... И нынѣ рано проспѣвала ажъ до тыхъ зачарованыхъ слѣвъ, урвала, завагала ся, а потѣмъ такѣй додала : „А сирѣтка єму на тото...“ Отже зъ сего мабутъ и пѣйшло цѣле лихо, бо Марійка

вчула, засмѣяла ся и казала ще разъ всео проспѣвати, щобъ и тѣтка послушали. Щобѣ жь була Гануся знала! булабъ не послухала Марійки; а то якъ тѣтка вчули, покивали головою тай кажуть:

„Не можь, дитинко, *нынѣ* того спѣвати; нынѣ Святый Вечѣрь, Боженька загниває ся, не дасть орѣшкѣвъ; а мама якъ вчуе — не прийде!...“

И Гануся не спѣвала єв бѣльше. Хиба часомъ, якъ забуде ся, та зачне: „Ой поѣшла сирѣт...“ й заразъ урыває; а щобъ Марійка и тѣтка не запримѣтили — докѣнчить пѣвголосомъ и заговорить ся чимъ иншимъ. Боженька и мама такожь не чули, бо се було дуже тихѣсѣнько; такъ тихѣсѣнько, що сама Гануся ледви себе чула. Та щожъ вѣй потѣмъ, коли тѣтка ихъ покидає?

Певно вже нѣ Святого Вечера, нѣ орѣшкѣвъ, нѣ мамы не буде!...

„Не йдѣть тѣточко!“ попросила сама не смѣло и поглянула на неѣ чорными, засльожеными очима, а вѣдтакъ на Марійку... Она хотѣла ще сказати: „Види-

те, якъ Марійка плаче ; и я такъ буду плакати за вами — “ але тѣтка перервали:

„Я ще прийду, дѣточки, прийду ! Пойду лишъ подивити ся дѣ своѣй хатѣ, що тамъ робить ся..“

И поїшли.

II.

Стало вечерѣти. По цѣлѣмъ селѣ вештали ся люде, гаморили ; молодицѣ та дѣвчата несли зъ рѣки воду, перекликували ся, смѣяли и чимъ скорше губили ся по улицяхъ. Зъ коминѣвъ по хатахъ выходили просто въ гору стовпы сѣрого дыму и розпльвали ся въ просторѣ меже бѣлыми платками густого снѣгу. А снѣгъ сей *нынѣ* добрый знакъ : газдамъ на озимину та на засѣвы, а ловцямъ на звѣрину та на ловы. Хлопцѣ и парубки перегойкують ся помѣжъ худобою, що вертає зъ поїла ; молодникъ брыкає, мѣшає ся въ чужій чередки, забѣгає въ чужій улицѣ, дере пѣдъ собою зъ буты снѣгъ ратицями — галась, якъ на торзѣ въ ярмарокъ. Добре єѣ нынѣ кормили, бо такъ

годить ся, бо на Святый Вечѣрь стае таке чудо зъ худобою, що о самѣй пѣвночи буде говорити. Одно скаже: „Мѣй господарь дуже добрый: годуе, обходить, доглядае. Нема менѣ въ него кривды, най же здоровѣ зъ родиною буде, най 'му Панбѣгъ всего достаткомъ дае!..“ А инше зновъ скаже: „Нашъ господарь ледащо: що заробить нами, те прѣпе; зъ жѣвною сварить ся, про нѣчо не дбае — нѣ про свою душу, нѣ про дѣти, нѣ про насъ... Мы голодуемо, а вѣнѣ ще насъ катуе... Мы й выпросили собѣ у Бога, що его сего року поховаемо...“

Такий вже день нынѣ, що и худѣбка говорити буде. Тому-то каждый нынѣ старавъ ся добре о свою худобу, тому и худѣбка не дуже до дому вѣдъ пѣйла спѣшилась, хоть вже и морозъ добре зачавъ допѣкати. А на рѣцѣ по леду уганяли хлопцѣ.

Марійка журила ся, що зъ нѣкимъ лишити огню въ хатѣ, нѣ кому напоити худѣбку. Ажь ось до хаты вбѣгъ задыханий Костуньо.

„Пожди, пожди!“ погрозила Марійка;

худоба не напоювана, а ты весь день ути-наешь по ледахъ зъ такими, якъ ты, пу-стѣями!“

„Та куда менѣ до худобы, я ще ма-лый.“

„На лѣдъ не малый, а до худобы ма-лый!“ каже Марійка.

„Егъ, що ты знаешь; тамъ ще менші були, ну — и мене кортѣло; а що лѣдъ — то не худоба.“

„Добре, добре; кобы менѣ тато при-ѣхали, роскажу я имъ, якъ ты справу-вавъ ся!“

„Слухай, Марійко: ты мабуть забула, якій нынѣ день; що хто *нынѣ* сварку роз-пѣчне, розлютять ся, стане плакати, або на другого сорохтувати та скаржити — то вже такъ и цѣлый рѣкъ!. Уважайже, бо ты ще навѣтъ по людски сварити ся не вмѣешь. У тебе тѣлько злости, що у нѣмого бесѣды: хоть бы радъ — та не годенъ...“ Марійка роземѣяла ся..

„Но, но! Не просторѣкай, а уважай отъ лѣпше на огонь, бо я иду до ху-добы.“

Костуньо бувъ ще справдѣ малый; ему що-лишь переступило на семей рѣкъ. За те бувъ пустый, дотепный и цѣкавый якъ циганьска дитина: всео мусѣвъ знати, зѣ всеого мусѣвъ посмѣяти ся, всюда бути, всео рушити! Хвилиночки не посидѣвъ тихо. Тато розпестили его, якъ небѣжка мама Ганусю. Лишь выйшла Марійка за порѣгъ, почавъ скакати по хатѣ и высмѣвувати: „...прийшовъ днесъ со небесъ...“ дарма, що Гануся перестерѣгала, „бо — каже — хоть тѣтки и Марійки нема въ хатѣ, за те Боженько и мама якъ вчують, то нѣ Святого Вечера, нѣ орѣшкѣвъ, нѣ мамы не буде...“ Не слухавъ.

„Иди — каже — дурна Ганусю; они тебе такъ дурили!“

„А отъ тѣтка пѣйшли вѣдъ насъ!“

„Ну, бо тѣтка пѣйшли до своѣ хаты; се-жь прецѣнь наша хата, не ихъ.“

„А тѣтка мають свою хату?“

„Та-же на улицѣ не сидять.“

Гануся хотѣла ще посмѣятися, чи и мама мають свою хату, що такъ давно

не приходили, але побачила, що зъ Костуньомъ не договорить ся.

„Тато, тато! Приїхали тато!“ залебедѣвъ урадованый Костуньо, заглянувши крѣзь вѣкно на двѣръ; „заразъ буде Святый Вечѣрь.“ Гануся пѣйшла и собѣ до вѣкна. И справдѣ: тато и Олекса, найстаршій братчикъ, приїхали зъ лѣса, привезли дрова. Поскидали и увѣйшли въ хату. Гануся ажъ не пѣзнала ихъ, такъ обкипѣли снѣгомъ та морозомъ.

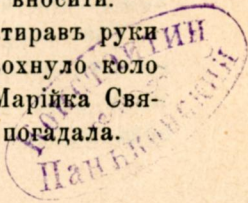
III.

Въ хатѣ було дуже тепленько. Та не довго тато зъ Олексою грѣлись; пѣйшли ще нарубати дровъ, якъ казали: „на свята,“ обѣйшли худѣбку, а вѣдтакъ вернули.

„Ты готова Марієчко?... бо мы вже упорались.“

„Готова, татуню; можете вносити.“

Костуньо пѣдскочивъ и затиравъ руки зъ утѣхи, а Гануси щось тѣхнуло коло серця... „Се мабутъ певно Марійка Святый Вечѣрь вносити каже!“ погадала.

„Ходи й ты зъ нами, Костуню,“ кажутъ тато; „самѣ не заберемо ся.“ А ему не треба було таке двичѣ говорити: скрутивъ ся якъ вертлюгъ тай шапка вже въ рукахъ.

„Де ты йдешь, Костунью?“ пытае Гануся.

„По короля и по дѣда.“

„А на щожь намъ дѣда?“

„На кны, щобы ся всѣ дивували такі дурні якъ ты!“ сказавъ смѣючи ся Костунью и побѣгъ за татомъ. Гануся не знала, що святовечѣрня солома называе ся „дѣдомъ“ а снопы „королями.“

Тато несли солону, Олекса сѣно и пшеничный снѣпъ, та шептали молитвы. А Костунью двигавъ великій житний снѣпъ и смѣявъ ся до Ганусѣ, що стояла у запѣчку та цѣкаво на все поглядала... „Ажь теперь певно буде Святый Вечѣръ!“ каже сама до себе и зложила руки.

Тато забрали вѣдъ Олексы и Костя снопы, поставили въ кутъ за столомъ, а пѣдъ стѣлъ положили ярмо и зелѣзо вѣдъ плуга. Костунью прикликавъ Гану-

сю стелити солону по хатѣ, бо се ихъ работа.

„А кудкудакати и квокати не будемо?“ пытае она Костуня.

„Не можь, бо грѣхъ; мы не маємо мамы.“

Олекса розстеливъ на стôлнôмъ наверхнику и по лавѣ сѣно. Марійка застелила сѣно бѣленькимъ обрусомъ а на лавахъ полотномъ, уткнула пôдъ обрусъ кôлька головокъ чеснока, наклала въ черепокъ грани, высыпала на ню щось зъ пацѣрчка, а вôдтакъ поставила черепокъ зъ дымомъ пôдъ стôль... И мама бувало такъ робили..

„На що се такъ, Костуню?“ пытае Гануся.

„На кпы! знаешь теперь на що?“

„Знаю, знаю!“ каже Гануся, тай бôльше не пытала.

IV.

„Знаешь що, Марійко? я рахувавъ и нема насъ до пары!“ шепнувъ Костуню Марійцѣ.

„Еть, види собѣ! якъ Богъ дасть такъ буде,“ каже Марійка и подала на стѣлъ хлѣбъ.

Тато принесли ослѣнъ, выжолобили у верхнихъ двоухъ хлѣбахъ ямки, заткнули двѣ восковѣ свѣчки и засвѣтили. Олекса хотѣвъ загасити каганецъ, бо не годять ся на Святый Вечѣрь свѣтити нафтою... але Марійка взяла собѣ на пѣчь, щобы було видно выдавати вечерю.

„Ходѣмъ сѣдати, бо то вже досить пѣзно,“ кажуть тато и пѣшли за стѣлъ. Они стали коло короля, зъ правого ихъ боку Олекса (бо вѣнъ бувъ найстаршій), а Костуньо влѣзъ и собѣ зъ другого боку пѣдъ короля. Гануся лишъ дивила ся. И она хотѣла сидѣти коло самого короля. Тато догадали ся, прикликали и поставили лѣвобѣчь себе, пѣдъ самѣсѣннього короля. Она змѣряла ся: король бувъ бѣльшій вѣдъ неѣ.

Пѣдчасъ молитвы причуло ся Гануси, що хтѣсь дверми до сѣней ковтнувъ. Хотѣла выхилити головку поза тата та подивити ся, а Костуньо сѣпнувъ еѣ за ру-

кавець: „Не годить ся теперь рушати,“ шепнувъ. Нѣмъ скѣнчили довгѣ молитвы, Гануся забула.

Тато глянули ще разъ, чи вже всѣ коло стола, глянули на порожный ослѣнь... Когось не ставало. Глянули и на Марійку, що стояла середъ хаты и чось дуже задумала ся...

„Ну, Марієчко: була ты намъ за го-сподиню, ходижь теперь та будь и за... за... маму... бо...“ — не могли докѣнчити; щось въ горлѣ задавило.

Марійка якъ стояла, такъ звалила ся на стѣлъ коло хлѣба, закрывши очи руками. Заплакала дуже, а за нею и Костуньо; ажъ заходивъ ся... Тато и Олекса стояли просто, а въ очахъ имъ бѣлѣ перлы до свѣтла заграли... Лишь Гануся дивувала ся дуже, чого Марійка и Костуньо такъ плачуть? Ще передъ хвилиною Костуньо усмѣхавъ ся до неѣ, а теперь?... И Святый Вечѣрь такій красный и тѣлько хлѣба на столѣ и двѣ свѣчки жовтѣ та великѣ и горѣвка зъ медомъ и кутя солодка и мѣдъ на мысочцѣ... Лишень нема

~~31.051~~

Львів. Библиотека
АН. УРСР

и. 62976

кому тымъ медомъ зроби́ти хрестика на чолѣ; дати скоштувати въ мизинного пальця и сказати: „щобы вамъ всео такъ лехко приходило, якъ мизинному пальцеви; а жыть щобы вамъ солодке було, якъ мѣды!“ (Такъ бувало мама говорили). И всеого в подостаткомъ, лишень нема орѣшкѣвъ и... и мамы нема... Та коли вже Святы́й Вечѣрь е, то и орѣшкѣвъ Боженько дасть и мама прийдуть... Чогожь они плачуть? Може такъ годить ся?.. И Гануся скривила ся, та притулила свою головку татови на плече. А тато пѣднесли въ гору очи, обняли Ганусю и крѣпко-крѣпко дѣ собѣ пригорнули.

„Тату! Чого Марійка и Костуньо такъ плачуть, коли у насъ Святы́й Вечѣрь и хлѣба богато и орѣшкѣвъ Боженько дасть и мама нынѣ до насъ прийдуть? А мы такъ давно не видѣли мамы!...“

„Бо не маєте... не маємо мамы...“ Та-то затрясли ся тай захлипали, якъ Марійка.

Довго було тихо и все тихо плакали. Лишь Гануся позирала то на Марійку, то

на Олексу, то на Костуня, щó що хвиля пѣдносивъ голову и усмѣхавъ ся до неѣ крѣзь плачь, та крѣзь сльозы.

„А я не маю нѣ мамы нѣ тата!...“ о-бѣзававъ ся не смѣло якійсь голосъ вѣдъ порога. Се Попадюкова Оленка, щѣ всу-нула ся потайки до хаты пѣдчасъ моли-товъ. Она була Костуневи ровесниця, а не мала анѣ тата, анѣ мамы. Ходила по селу вѣдъ хаты до хаты, а сего вечера трафила до богачѣвъ, щѣ ихъ Костогры-зами звали. Тамъ дали Оленцѣ кусникъ хлѣба, тай выпхали зъ хаты. У нихъ була донька на вѣдданю, а зъ Оленкою булѣбъ не до пары.

„Ходи сюда, Оленко; сядь собѣ коло стола, та повечеряешъ зъ нами,“ кажуть тато, а Костуньѣ додавъ: „Тату! А ди-вѣть — зъ Оленкою якъ разъ буде насъ до пары!...“

Якось то й люде приповѣдають, щѣ-дѣ сиротамъ Панбѣгъ посылае пару!

V.

Гануси дуже подобавъ ся Святый Вечѣрь. Нѣколи не видѣла она тѣлько рѣж-ныхъ стравъ, якъ нынѣ, хотъ Марійка говорила татови крѣзь сльозы, що тамтого року було бѣльше, бо ажъ дванайцять, и все було лѣпше, бо тогды мама самѣ все ладили. Зъ сусѣднои хаты чути було до нихъ, якъ тамъ весело колядували ; на дворѣ по всѣмъ селу пси дерли ся на перекѣрь зъ дѣвчатами, що трескотѣли лижками по вечерѣ на своихъ оборахъ, щобы вабити женихѣвъ. А у нихъ всего того не було. Тато посадили Ганусю со-бѣ на колѣна, сѣли зъ нею въ соломѣ, меже Костуня и Оленку та розказували, якъ Иродъ шукавъ за Исусомъ Христомъ, щобы жите вѣдобрати Малому.

„Тату! А вы будете мене любити такъ якъ мама любили?“ перервала Гануся.

„Буду, дитинко; а бо-жь я тебе не любивъ?“

„Такъ, якъ Костуня, будете любити?“

„Та же я васъ всѣхъ однаково люблю: кому-жь васъ и любити бѣльше?...“

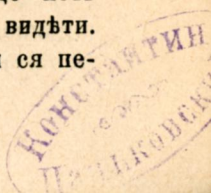
„А я не маю зъ кимъ цестити ся, мене не має кому любити нѣ пожалувати,“ погадала Оленка, дивлячи ся, якъ Гануся тулила ся до свого тата.

Незадовго прийшли тѣтка зъ дѣдуномъ и Зонею, принесли дарунки, колачѣвъ, щѣ въ дома напекли, и орѣхѣвъ. Погостились, посидѣли, поговорили и пѣйшли.

VI.

Гануся довго не могла заснути. Марійка лишъ положила ся, такъ зразъ заснула. Наувихала собою, умучилась тай заснула скоро. Она-жь ще молоденька, бо лишъ у двое старша вѣдъ Костуня; — а вѣнъ же щѣ? Отъ дѣтвачокъ!

Гануси хотѣлось конче побачити маму, якъ прийдуть кутю вѣсти, щѣ имъ Марійка на столѣ лишила. Тато навѣтъ одну свѣчку не казали гасити. Ъй лишъ дивно було, чому Костуньо казавъ, щѣ хоть мама прийдуть, то нѣхто не буде видѣти. А она бы такъ хотѣла похвалити ся пе-

редь мамою, що у нихъ нынѣ Святыи Вечѣрь, що тато єв люблять, що тѣтка приносили орѣшкѣвъ... О, бо давно не бачила мамы! Ще якъ тогды, коли лежали на лавѣ зъ хрестомъ на грудьохъ, коли у нихъ було багато-багато людей и панотець зъ хрестомъ у рукахъ, въ чорныхъ опаратахъ, а на плечахъ великій, бѣлый хрестъ... Що дальше було — Гануся не знає, бо єв вынесли зъ хаты десь далеко, а якъ вернула, мамы вже не було...

. , . . .

„Тату, тату! Мама прийшли!“ закликала Гануся.

„Де мама? Богъ святыи зъ тобою, дитинко, то тобѣ такъ снило ся!“

„Нѣ, нѣ, татуню! Я видѣла; тамъ коло порога!..“

Наразъ въ хатѣ стало ясно и освѣтило на противъ выступаючій одвѣрокъ.

„Се тобѣ лишъ такъ привидѣло ся, дитинко, бо то свѣчка гасне...“

Тато встали и засвѣтили другу.

„Присунь ся близше до мене, Ганусечко; я тебе накрюю кожухомъ и спи, бо вже дальше день буде.“

Гануся послухала тата, притулила ся до нихъ и заснула.

Вже не бачила потѣмъ, якъ мама прийшли, нахилиля ся надъ татомъ, надъ нею и надъ всѣми, якъ ихъ благословили... Вже ажъ рано чула, якъ Марійка се татови розказувала...

..„А потѣмъ“ каже Марійка, „сѣли на лавѣ по конецъ стола, тай взяли казати:

— Чи лишили вы, дѣтоньки, менѣ що ѣсти?

„Я присунула имъ кутю, а они зачерли кѣлька разѣвъ,“ тай кажуть:

— Буде зъ мене; бувайте здоровѣ, мои дѣтоньки; — най васъ Панбѣгъ благословить и долю пѣшле добру, за вашу доброту... —

— Я хотѣла бодай хоть що-то сказати — дивлю ся, а ихъ вже нема... Тай въ тѣмъ я и схопилась!“

„А я зновъ чувъ, якъ щось шелестѣло

коло короля и кѣлька разѣвъ до стола ковтуло...“ пѣддавѣ Костуньо.

„И я видѣла маму: стояли онѣ-тамѣ, коло порога!“ каже Гануся; „Правда, татуню, що я васѣ навѣтъ будила въ ночи? Мама стояли тамѣ и дивили ся на насѣ, лишень потѣмѣ заразѣ свѣчка загасла, та вже було темно..“

„Такѣ, такѣ! Се були мама... Гануся ихѣ добре видѣла!..“

додавѣ Костуньо.

Львѣвъ 1 сѣчня 1890.

666060

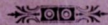
I
И 62.976

СВЯТЫЙ ВЕЧЕРЬ.

Оповѣдане.

Написавъ

Павло Кирчѳвъ.

НАКЛАДОМЪ АВТОРА.

Цѣна 10 кр.

Львѳвъ 1890.

Зъ друкарнѣ товариства имени Шевченка
пѳдъ зарядомъ К. Беднарского.

